ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

„ՄՇԱԿ“

ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ԼՐԱԳԻՐ

(ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

ՆԵՐԿԱՅ 1884 ԹՒԻՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԻ ՆՈՅՆ ԴԻՐՔՈՎ, ԵՒ ՆՈՅՆ ՊՐՕԳՐԱՄԱՅՈՎ.

ՊՐՕԳՐԱՄԱ

I. ՏԷՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: II. ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՂ ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ: III. ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: IV. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: V. ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ: VI. ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ: VII. ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Ֆելիետօն, վէպեր, ինքնուրոյն և թարգմանական յօդուածներ գիտութեան ամեն ճիւղերից, թղթակցութիւններ: VIII. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ: Տարեկան 10 րուբլի, վեց ամսվայ 6 րուբլի, իւրաքանչիւր ամսվայ 1 րուբլի:
ՀԱՏՈՎ, համարները 5 կոպէկ:
ՀԱՍՑԷՆ. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԳՐԻԳՈՐ ԵՒ ՍՏԵՓԱՆ ԱՆԵԱՆՑՆԵՐԸ, ցաւօք սրտի յայտնելով առաջինը իր ամուսնի և երկրորդը իր հօր ՇՈՒՇԱՆԻԿ ԱՆԵԱՆՑԻ մահուան մասին, խնդրում են ծանօթներին և բարեկամներին յարգել ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼԻ ՅԻՇԱՏԱԿԸ, ներկայ գտնվելով յուղարկաւորութեան հանդիսին բերդի ՍՈՒՐԲ ԳԷՈՐԳ եկեղեցում, յունվարի 19-ին, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ: 1—1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պօլսի «Արեւելք» նոր լրագիրը:—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Դուշէթից: Ներքին լուրեր: —ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Թիւրքիայից: Արտաքին լուրեր:—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ: — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

Կ. ՊՕԼՍԻ „ԱՐԵՒԵԼՔ“ ՆՈՐ ԼՐԱԳԻՐԸ

—

Մենք սրտէն յայտնեցինք մեր ընթերցողներին որ ստացանք Կ. Պօլսից այնտեղ հրատարակվող նոր հայոց ամենօրեայ լրագիրը, որ „Արեւելք“ անունն է կրում:

Մեզ վրա գեղեցիկ տպաւորութիւն գործեց թերթի մեծ դիրքը, որ կատարելապէս եւրոպական լրագրի տպաւորութիւն է գործում, ուրախութեամբ կարդացինք լրագրի առաջին համարների մի քանի յօդուածները, որոնք իրանց կենդանի ոճով, արթուն, պարզ, լուրջ մտքերով սաստիկ ջոկվում են մինչև այժմ եղած Հ ո ս ո ս ա կ ա ն բոլոր լրագիրների յօդուածներից: Լրագիրը բազմակողմանի է, պարունակում է իր մէջ շատ լուրեր էլ և առհասարակ „Արեւելքի“ համարները լաւ կազմված են:

„Արեւելքը“ կարելի է կարդալ, իսկ „Մասիս“, „Փունջ“, „Լոյս“, „Հայրենիք“ և նրանց պէսները, խոստովանվում ենք, մենք մինչև այժմ կարդալ չը սովորեցինք:

Բացի սրանից երեւում է որ „Արեւելքը“ իր աշխատակիցների մէջ ունի մարդիկ, որոնք հետեւում են ոչ թէ միայն Անդրկովկասի Հայոց մամուլի յօդուածներին, բայց հետաքրքրվում են թէ ինչ է գրվում և Ս. Պետերբուրգի և Մոսկվայի բաւն ռուս լրագիրներում: Երեւում է թէ ռուսերէն իմացող աշխատակիցներ էլ ունի նոր լրագիրը: Առհասարակ իր կենդանի բովանդակութեամբ „Արեւելքը“ կատարելապէս մի նորութիւն է, մի չեղած երեւոյթ է կազմում Կ. Պօլսի Հայոց լրագրութեան կեանքի մէջ:

Բայց ինչ որ մեզ ամենից աւելի ուրախացրեց կարդալով „Արեւելքի“ առաջին համարի առաջնորդողը, այդ այն խոստովանութիւնն է, որ „Արեւելքի“ խմբագրութիւնը բաղկացած է նիւթապէս անկախ, նիւթապէս ապահով վիճակի մէջ գտնվող անձինքներից, որոնք կարիք չունեն վարձի, վարձատրութեան, մի մեծ առաւելութիւն, մի գրական լրագրի յառաջադիմութեան համար, քանի որ Հայերի մէջ մամուլը դեռ չէ պահպանվում ժողովրդի գիտակցական նիւթական օժանդակութեամբ: Ուրեմն շատ գեղեցիկ միտք է որ լրագրի խմբագրութիւնը ամբողջութեամբ բաղկացած լինէր նիւթապէս ապահոված, նիւթական անկախ դիրք ունեցող երիտասարդներից, որոնք հարկաւորութիւն չեն ունենայ բանի տարածել թերթը տանից տուն, խանութից խանութ, խլել այս կամ այն արդէն գոյութիւն ունեցող լրագրից մի քանի տասնեակ բաժանորդներ, իրանց թերթի գոյութիւնը պահպանելու համար:

Ուրեմն վերջապէս Կ. Պօլսի Հայերը խ ե լ ք ի են եկել:

Յանկալի է որ և Ռուսաստանի Հայերը նոյնն անէին, նրանք էլ խելքի գային:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԴՈՒՇԷԹԻՑ

—

Յունվարի 11-ին

Բարեկամներիցս ստացած մի քանի մասնաւոր նամակներն ու յանձնարարութիւնները առիթ են տալիս ինձ այս անգամ էլ դուշէթցիների վերաբերութեամբ փոքր ինչ մանրամասնօրէն խօսելու:

Ամբողջ Թիֆլիսի նահանգում, եթէ կայ թարմ ոյժերից, երիտասարդութիւնից զուրկ, ժամանակի ընթացող անիւներից յետ ընկած, իր անշարժութեամբ, ընդհանուր մեռելութեան դատապարտված մի քաղաք՝ դա մեր Դուշէթն է: Գտնվելով մի քանի ժամվայ հեռաւորութեան վրա ամբողջ Կովկասի լուսաւորութեան կենտրոն համարվող Թիֆլիսից և դատապարտված լինել մի այս չափ յետադիմութեան, անշարժ կեանքի, չը կրել նրա ազդեցութեան գէթ մի նշոյլը իր վրա, դա միանգամայն զարմանալու երեւոյթ է ոչ թէ մեր քաղաքների, այլ մինչև անգամ գիւղերի տեսակէտից նայելով: Լրագրութեան միջոցով, գոնէ ինձ յայտնի է մի շարք այնպիսի գիւղօրէից, որոնք իրանց կենդանութեամբ, իրանց եռանդուն ժողովրդականների գործունէութեամբ, իրանց բարեկարգված ուսումնարաններով, ընթերցարան-մատենադարաններով շատ և շատ բարձր գիւղերի մէջ են դասվում քան այսօր մի գաւառական քաղաք կոչվող Դուշէթը: Թողնենք ուրիշ քաղաքներին, հէնց իր հարեւանութեան մէջ գտնվող Թիֆլիսում քանի քանի թէ օտարազգի և թէ հայոց ամսագիրներ, շաբաթաթերթեր և օրագիրներ են հրատարակվում. անօթ չը լինի հարցնելը, քանիսն է արդեօք նրանցից մուտք գործում այստեղ: Դուշէթը, որ 140 անից աւելի հայ բնակիչ ունի, թողնենք մեր միւս լրագիրները, ստանում է մեր ամենից շատ տարածված մինչև անգամ Պարսկաստանի խուլ անկիւնում կորած մի որ և է Մաղու գիւղը մուտք գործող «Մշակ» լրագրի մի համարը: «Արարատի» մասին խօսք չունեմ անելու: Նրա կախւած, առանց կարդալու թերթերը այստեղ էլ իր բաւնոթի փաթաթողները ունի: Մեր երկուսը՝ «Նոր-Դարի» № 86 գրքի անդորրագրերը անա երկու ամիս է, ինչ սեղանիս վրա ընկած այսպէս էլ անշարժ մնում են: Այնպէս էլ բարեկամներիցս ինձ ուղարկված մի քանի, նոր լոյս ընծայվելիք, գրքերի բաժանորդագրական թերթերը:

Ինչպէս վերեւ էլ յիշեցի, Դուշէթը զուրկ լինելով երիտասարդ, թարմ ոյժերից, ընթերցասիրութեամբ պարապող, մեր գրականութեամբ հետաքրքրվող դասակարգից, հասկանալի պէտք է լինի և այն, որ յիշեալ անդորրագրերը կամ բաժանորդագրական թերթերն էլ չեն գտնի տեղս իրանց գնորդներին: Մնում է միայն տեղիս մի քանի վրախօս չարչի վաճառականները և պօղուպչիները, որոնք էլ դրանցով հետաքրքրվելու ժամանակ չունեն. ամբողջ օրով այս և այն խանութի առաջ ժողովվելով՝ Բաքուին ջերմ պատարագներ մատուցանելով են պարապված: Մի բան եթէ միայն մեր դուշէթցիների հետաքրքրութիւնը կարող է շարժել՝ դա Կախէթու գինին է և ձիան դօշը կամ դուրչէլը: Ում մօտ դրանց լաւ տեսակները կան, թող նրանց նմուշները և գների ցուցակը տեղս ուղարկի, հաւատացնում եմ, որ դրանք երբէք չեն փչանալ. գնողների մեծ առատութիւն կը գտնեն մեր Դուշէթում:

Իմ անցեալ նամակումս էլ ինչպէս յիշել էի, Դուշէթը ունեցել է իր երջանիկ և նախանձելի անցեալը. թէև այժմ էլ պէտք է ասած, ոչինչով պակաս դրութեան մէջ չէ գտնվում սա, սակայն ամօթով պէտք է յիշեմ, որ դեռ անցեալ տարուայ դեկտեմբեր ամսից է սոսկել սրա մէջ հայոց ծխական դպրոցը իր գոյութիւնը: Ինչու չը պէտք է այժմ առած լինէր սա Դուշէթի հասարակութեանը հասած, փոքր ’ի շատէ բանիմաց թարմ ոյժեր: Ինչու պէտք է Դուշէթի հայ մանուկները այսօր իրանց մայրենի լեզուից զուրկ՝ վրախօս լինէին: Պարզ է որ, նախ՝ Դուշէթը առաջնակարգ, բարձր դասակարգի աջակցութեանը զրկող, ուսումնարանի նշանակութիւնը, նրա կարեւորութիւնը ժողովրդեան հասկացնող գործունեայ առաջնորդներ՝ հովիւներ չէ ունեցել և երկրորդ՝ որ մեր, մինչև այժմ եղած, պ. պ. թեմական տեսուչները Թիֆլիս նստելով, հեռուից տեղիս թոյլ, իրանց փորին ու գրպանին ծառայող քահանաներին պատգամներ՝ հրահանգներ տալով են միմիայն բաւականացել: Սրան հաստատող ապացոյց էլ ձեզ այն է, որ մինչև օրս, Դուշէթը մեր թեմ. տեսուչների և ոչ մէկի երեսը դեռ չէ տեսել: Ահա այս յիշեալ երկու պատճառներով միմիայն կարող եմ բացատրել Դուշէթի այսօր այս անմխիթար դրութեան մէջ գտնվելու պատճառը:

Որովհետև խօսքս տեղիս դպրոցի և քահանայից մասին է, կարծեմ, նպատակից դուրս չէր լինի, եթէ մի քանի խօսք էլ այստեղ դրանց մասին անէի:

Դուշէթի հայոց ծխական դպրոցը ոչինչ դրամագլուխ կամ հաստատ եկամուտ չունի, և ոչ էլ իր աշակերտներից է ուսման վարձ ստանում: Սա պահպանվում է միմիայն տեղիս ս. Աստուածածնայ եկեղեցու՝ 300 ր., իսկ Թիֆլիսի Բարեգործական ընկերութիւնից՝ 100—200 ր. ստացած տարեկան օժանդակութեամբ: Ինչպէս «Մշակին» մի երկու ամիս առաջ Վլադիկավկասից հաղորդած լուրերից եւ յայտնի է, այս աղքատիկ դպրոցը, իր հողաբարձու երեցփոխանի թուլութեան շնորհիւ, զրկվեցաւ այս տարուանից մի համեստ, մշտական աղբիւրից, որը ապագայում կարող էր փոքր ի շատէ բարեկարգ վիճակի մէջ դնել սրան: Դա դուշէթեցի անժառանգ հանգուցեալ Սանփանոս Ալահվէրդեանցի արած կտակն էր, որը 20—25 տարի սրանից առաջ Վլադիկավկաս վախճանվելով, իր այնտեղի անշարժ կալքերը, կնոջ մահուանից յետոյ եւ, կտակում է Դուշէթի ս. Աստուածածնայ եկեղեցուն: Բայց յիշեալ կտակը, մինչև կնոջ մահը, պաշտօնապէս վաւերացված չը լինելով, յիշեալ ժամանակամիջոցը անցնելուց յետ, կորցնում է իր նշանակութիւնը: Այս տարուայ հոկտեմբերի 5-ին էլ հանգուցեալ Ս. Ալահվէրդեանցի կնոջ վախճանվելովը, հայր խորէն Սանփանէի և Վլադիկավկասի ուսումնարանի հոգաբարձուների շնորհիւ, կնոջ կողմից, նոր կտակ է գրվում, որով դրանց անշարժ կալքերի վրա ազգային երեք հիմնարկութեանց, այն է՝ Էջմիածնայ ճեմարանին, Վլադիկավկասի երկսեռ ուսումնարանին և Դուշէթի հայոց ծխական դպրոցին են ժառանգ կարգում, դրանցից իւրաքանչիւրին այդ անշարժ կալքերից ստացվելիք արդեանց մի երրորդական մասը նշանակելով, որը 300—400 րուբլուց աւելի չէ կարող լինել: Մինչ այս դէպքում էլ, ուսումնարանիս վերաբերութեամբ, հ. Սանփանէի կամ յիշեալ հոգաբարձուաց այս վարմունքը, քաղցածից թիքան խլել՝ կուշտին տալ չեմ նշանակում: Ինչ նշանակութիւն կարող է ունենալ, հարցնում ենք հ. Սանփանէին, հազարներ մսխող ճեմարանի համար մի որ և է 3000 ր. ինչին գումարը, որը Դուշէթի աղքատիկ, Բարեգործական ընկերութիւնից մուրացող դպրոցի համար նոյն նշանակութիւնը կունենար, ինչ ճեմարանի համար այսօր նրա հազարները: Այս կտակը ոչնչացնելու գիտաւորութեամբ հանգուցեալ Սանփանոսի վաղուց հետէ բաժանված եղբայրը Սաշինկա Ալահվէրդեանցը եւ, պէտք է ասած է, շատ ճիգն թափից, անանցի փողեր մսխեց, բայց վերջում պատարկ ձեռքով Դուշէթ վերադարձաւ: Այս էլ երևի պարծի իր հարստութիւնից իր ազգականների աղքատիկ դպրոցին մի բաժին հանել է նշանակում: Այս առթիւ էլ պ. Ս. Ալահվէրդեանցին այսքանս աւելորդ

չեմ համարում նկատելու, որ հարկաւոր էր իրան փոքր ինչ յարգանքով վերաբերվել, եթէ ոչ իր հանգուցեալ եղբօր, գէթ նորա կնոջ կրկնակի կերպով ազգային հիմնարկութեան արած կտակին: Բացի այն, որ մի առանձին կարիք էլ չէր ստիպում իրան այդպէս վարվելու, քանի որ Գուչէթի առաջնակարգ հարուստներից մէկն է համարվում այսօր ինքը՝ պ. Ս. Ալահվէրդեանցը:

Գուչէթի ծխական դպրոցի բացվելու և նորա գոյութիւնը պահպանելու գործում ոչ պակաս աշխատութիւն է ցոյց տուել և տեղիս երեսփոխ գործակալը՝ հ. Աղէքսանդր քահանայ Տէր-Ցոլհաննէսեանցը, որը դեռ այսօր էլ ուսումնարանիս միակ պաշտպանն է համարվում և ձեռքից եկածի չափ օգնութիւնը չէ խնայում ուսումնարանիս հասցնելու: Սակայն որքան այս եռանդոտ քահանան աշխատում է դէպի ուսումնարանը սէր զարթեցնել, վաղուց հետէ դէպի նա իր սառը անտարբերութեամբ վերաբերվող գուչէթցիների մէջ, որքան հոգում, ճիգն է թափում սա ուսումնարանիս առաջադիմութեան և յաջող դրքի մէջ դնելու համար, նոյնքան էլ սրա միաբանակից քահանան, ուսումնարանի և նորա ուսուցչի վերաբերութեամբ հնարովի լուրեր տարածելով առանց այն էլ սառնասիրտ ժողովրդի մէջ, փորում է ուսումնարանի՝ այս սուրբ հիմնարկութեան հիմքը և օր առաջ նորա տապալվելուն՝ փակվելուն ձեռնտուի լինում: Այս քահանայի շնորհիւն է, որ այսօր Գուչէթի ժողովուրդը այսպէս սառնութեամբ՝ անտարբերութեամբ է վերաբերվում թէ դէպի ուսումնարանը և թէ եկեղեցին: Սրանով այժմ բաւականանում եմ և հոգևոր իշխանութեան ուշադրութիւնն եմ հրաւիրում յիշեալ քահանայի գործունէութեան վրա, որի գոյութիւնը, Գուչէթի պէս քաղաքում, հասկանալի է, որ ինչպէս մինչև այժմ, այնպէս և ապագայումն ևս ոչինչ մխիթարական հետևանքներ չէ կարող ունենալ:

Գր. Խօջամիրեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ԴՈՒՇԷԹԻՑ մեզ խնդրում են տպել հետևեալը: «Հայոց ուսումնարանի վարչութիւնը պարտք է համարում հրապարակապէս իր խորին շնորհակալութիւնը յայտնել պ. պ. Յ. Քիւրքճեանին և Գրիգոր Սաւաջ-Գուրգէնեանին, առաջինին 1883 թ. «Աղբիւրի» ամբողջ մի տարվայ համարները նուիրելու, իսկ երկրորդին «Մշակի» այս տարվայ մի օրինակ տեղիս ծխական դպրոցին յատկացնելու համար:»

—

Մենք ստացանք Սարատով քաղաքում հրատարակվող «Волга» ռուսաց ամենօրեայ լրագրի առաջին համարները: Խմբագրութիւնը խնդրում է փոխադարձապէս «Մշակի» համարներն իրան ուղարկելու:

—

«Московскія Вѣдомости» իր այս տարվայ № 3 մէջ տպել է մի թղթակցութիւն Թիֆլիսից, որի մէջ խօսվում է Անդրկովկասի տնտեսական դրութեան մասին, խօսվում է այն բանի վրա, թէ որքան վնաս կը լինի քաղաքին և երկրին երբ կը ոչնչանայ Պ ր ի կ ա զ ը և այլն: Վերջապէս թղթակիցը խօսում է այն բանի վրա, որ իբր թէ այս րօպէիս ամենքը Թիֆլիսում աղքատացել են, ստիպված են իրանց վերջին ունեցածը գրաւ դնել, որ բալեր և երեկոյթներ գնան, բոլորի տները գրաւ են դրված և աճուրդով ծախվում են, բայց իբր թէ բոլորը այն պատճառով աղքատացել են, որ այլ ևս տների առնողներ չեն գտնվում: Լրագիրը հրաւիրում է ռուս, մանաւանդ Մոսկվայի կապիտալիստներին գալ Անդրկովկաս և ձեռք բերել այստեղ անշարժ կալքեր, աւելացնելով, որ իբր թէ տեղացիների խնդրքների պատճառով տների ծախվելու մասին յայտարարութիւնները դժբաղդաբար չեն հասնում մինչև Մոսկվա կամ Պետերբուրգ: Այդ բանը կատարեալ գրպարտութիւն է ռուս լրագրի կողմից. ինչ բան կարող է արգելել Մոսկվայի կապիտալիստներին գալ այստեղ և առնել ինչ որ ցանկանում են:

—

Կիրակի, ամսիս 15-ին, կայացաւ Կովկասի Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան ընդհանուր ժողովը Ընկերութեան Խորհրդի առաջարկած նախահաշուական ծրագիրը, 1884-ի համար, քննելու և հաստատելու: Ժողովը բազմամարդ չէր. հաշուելով 350 անդամի վրա, կանոնադրութեամբ պահանջված $1/_{20}$-ը միայն ներկայ էր: Խորհրդի տեղեկագրից երևաց, որ ընկերութեան կարողութիւնը այս տարեգլխին հասնում էր, կանխիկ դրամով և տոկոսաբեր թղթերով, 17,129 ր. և 79 կ. գումարի: Այդպէս նախորդ տարեգլխում այդ կարողութիւնը գոլով 14,382 ր. 20 կ., Խորհուրդը իր տնտեսութեամբ և ջանքերով վերադիր է արած 2,747 ր. 59 կ.: Առաջարկված նախահաշւում ընկերութեան գումարների տոկոսներից մուտք դրած էր 1,200 ր., իսկ այլ և այլ աղբիւրներից, որպէս անդամական վճարներ, նուէրներ և այլն, 2,900 ր. ընդամենը՝ մուտք 4,100 ր., որ և ամբողջապէս դրած էր ելք բաժ հետևեալին.—Ա) Համեմատ կանոնադրութեան § 2-ի ա. կէտին (պահպանել արդէն գոյութիւն ունեցող ուսումնարանները և նիւթապէս նպաստել նորերը հիմնելուն) 1,000 ր.: Բ) Համեմատ նոյն յօդուածի գ. կէտին (օգնել ուսանողներին իրանց ուսման ասպարէզում) 2,185 ր.—դնելով Թիֆլիսում ուսանող աղքատ աշակերտների համար, ամսական 5 ր. թոշակով, 1,825 ր., իսկ բարձրագոյն ուսումնարանների 3 ուսանողի, ամսական 10 րուբլի թոշակով՝ 360 ր.: Գ) Բարեգործական նպատակների և պատահական ծախքերի համար 265 ր.: Դ) Ընկերութեան խորհրդի ծախք (քարտուղարի ռոճիկ 600 ր. և գրասենեակի մանրածախք 50 ր.) 650 ր.: Այդ նախահաշիւը ընդունվեցաւ ընդհանուր ժողովից համարեա առանց փոփոխութեան: Ապա կարդացվեցաւ նախորդ ընդհանուր ժողովներից մնացած մի հաշիւ, ընկերութեան Շուշու տեղական վարչութեան ելմուտից և ընդհանուր գործունէութեան տպագրեալ հաշիւը 1882 թուի, որը իր ժամանակին առաջարկված է եղել Թիֆլիսի ընդհանուր ժողովի վաւերացմանը: Հաշիւը մանրամասն կազմված էր և ապացուցանում էր տեղական վարչութեան սէրն և եռանդը ձեռնարկեալ գործի մէջ: Ընդհանուր ժողովի նախագահը իրաւունք առաւ ժողովից սորա ջերմ շնորհակալիքը գրով հաղորդել տեղական վարչութեանը: Նիստը փակվեցաւ ժամի 2-ին ճաշից յետոյ, տևելով մէկ և կէս ժամ:

—

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՕՊՕԼԻՑ մեզ գրում են: Այստեղ յունվարի 6-ից սկսեալ տաք օրեր կանգնեցին, այնպէս որ շատ քիչ էինք տեսած այս ձմեռվայ պէս տաք ձմեռ: Բնութիւնը մեզ տալիս է պայծառ արևգակ:

—

Նոյն տեղից մեզ հաղորդում են, որ այս օրերս Ալէքսանդրօպօլում հասարակական ժողով պէտք է գումարվի գիշերապահների գլխաւոր ընտրելու համար: Գաւառապետի կարգադրութեամբ գիշերապահների գլխաւորը պէտք է քաղաքի պէտուտանների մօտ գրաւական տայ, որպէս զի միամիտ լինին քաղաքացիք նորա ծառայութեան վերաբերութեամբ: Մեր թղթակիցը ասում է, որ մինչև այժմ չը կար այդ կարգադրութիւնը. պատահում էր, որ շաբաթվայ մէջ Ալէքսանդրօպօլում երեք չորս գողութիւններ էին լինում և հսկողները ոչինչ պատասխանատուութեան չէին ենթարկվում: Այժմ յոյս կայ, որ պ. գաւառապետի կարգադրութիւնը մեծ ապահովութիւն լինի քաղաքացիների համար:

—

Էրզրումից ստացած մասնաւոր նամակներից քաղում ենք հետևեալը. «Ցուրտը Էրզրումում հասնում է վերին աստիճանի. ժողովուրդը շատ անտանելի վիճակի մէջ է: Վառելափայտը սովորականից շատ թանգ է և չէ ճարվում: Ձիւնի պատճառով ճանապարհները անանցնելի են: Կանոնաւոր ճանապարհներ չը կան, և այդ պատճառով ճանապարհորդները ստիպուած են լինում շաբաթներով ճանապարհի մէջ մնալ: Երթևեկութիւնը շատ վտանգաւոր է լազ և քուրդ աւազակների պատճառով: Այս օրերս մի մշակի դիակ գտնվեցաւ Արծթի գիւղի մօտ, ուր, ինչպէս ստուգեցինք, կողոպտված են եղել 16 մշակներ, որոնցից ոմանք փախչելով ազատվել են մահից, ոմանք էլ զոհ են դարձել գազան քիւրդերին: Սաստիկ ձիւնի պատճառով չը գտնվեցան միւս դիակները: Ցեղիս ճանապարհորդի կեանքը կախված է աւազակներից. օր չէ անցնում, որ չը լսենք, թէ այս կամ այն գիւղում մարդիկ են սպանված, փոստն է կողոպտված և այլ այդպիսի լուրեր, կառավարութիւնը հոգս չէ քաշում ապահովացնելու երթևեկութիւնը: Այսպիսի ժամանակ քաղաքից դուրս գալ կը նշանակէ ուղիղ մահուան գիրկը դիմել: Սպասենք, գուցէ մի օր թիւրքաց կառավարութիւնը կը ցաւի այսքան անմեղ զոհերի վրա և կոչնատի ձեռնակալել Թ ի․․լլի-օգլի, Գէլի—Մ ա հ մ ա դ և այլ գազան աւազակապետներին, որոնք թափում են հազարաւոր անմեղ արիւններ»:

—

Ստացանք Վանի կեդրոնական դպրոցի համար 13 րուբլ ՑԱՐԻՑԻՆԻՑ: Նուիրատուները իրանց ազգանունները յայտնել չեն կամենում:

—

Ցաւում ենք որ «Մշակը» հատով ծախվում է ոչ թէ միայն Թիֆլիսի այն մասում, որ Կուր գետի այս կողմն է գտնվում, բայց և Կուկիայում, այն է Վօրօնցօվի արձանի դիմաց գտնվող պ. Ալիխանովի մագազինում:

—

Երէկվայ «Մշակի» մէջ տպված Գ. Արծրունու բանաստեղծական յօդուածում մտան բաւական շատ տպագրական սխալներ: Օրինակ փոխանակ Մայն-Րիդէի, գրաշարները շարել են Մայն-Րիա, փոխանակ Մանդինեան, տպվեցաւ Մանդիմեան, փոխանակ չեղած, տպվեցաւ չե—ղած և այլն:

—

Հայերէն գրքերի տպագրական ընկերութեան տարեկան պարահանդէսը տեղի կունենայ Թիֆլիսի ժողովարանի դահլիճում ամսոյս 22-ին: Տոմսակների գինն է կանանց համար 1 ր., տղամարդկանց 2 րուբլ: Սկիզբն է երեկոյեան 9 ժամին:

—

«Новое Обозрѣніе» լրագրին հաղորդում են, որ դատաստանական պալատի պրօկուրօր Վ. Ա. Անդրէեվ կանչված է Ս. Պետերբուրգ արդարադատութեան մինիստրի հրամանով:

—

«Русск. Вѣд.» լրագրին Ս. Պետերբուրգից հեռագրում են, որ նոր տարուց աւստրիական հրէաներին արգելված է գաղթել Ռուսաստան: Նրանց առաջարկված է կամ ռուսաց հպատակութիւն ընդունել կամ արտասահման գնալ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Վան, 27 դեկտեմբեր 1883

Ռուսական գեր-հիւպատոս կամսարական բէկ դեռ չէ վերադարձած Վան: Մի քանի շաբաթ կայ որ Կ. Պոլիէն զինուորական սպայներ եկած են յատկապէս Վանի բերդը ամրացնելու և Բերկրիի քայքայուած բերդն ալ նորոգելու համար: Այդ սպայներէ մին Բերկրիի Գործոտ գիւղը հայ մէլիքի տանը ճաշած ժամանակ, երբ գինիով զուարթացած է եղեր, այնտեղ եղած հայ գիւղացիներին ասեր է թէ՝ ռուսները առաջիկայ գարնան այս կողմեր կը գան կը յարձակին, այն ատեն ինչ պիտի անէք դուք, հայեր. պիտի օգնէք մեզի թէ կողմնակից պիտի լինիք ռուսին: Ինքնին հասկանալի է թէ հայ գիւղացիները այդպիսի բարձրաստիճան պաշտօնատարի մ'առջև վախնալով կամ խոհեմութիւն անելով, այնպիսի պատասխաններ տուած են որ անտարակոյս ճիշդ չեն ներկայացուներ իրենց փափաքները:

Կառավարութիւնը սկսած է զօրքեր ժողվելու. բայց այն զօրքերէն որոնք ըստ օրինի այս տարի քուէով առաւ, պահեստի զօրքերն ալ զէնքի կը հրաւիրէ: Մի քանի շաբաթ յառաջ զօրաբանակ մը զրկուեցաւ Մուշ: Կը խօսուի թէ սահմանագլխին մօտ ուրիշ կարևոր տեղերն ալ զօրքեր պիտի կեդրոնացունեն: Այս օրեր մի գունդ ալ կերթայ Բայազէդ:

Պարսիկ կառավարութեան հետ ալ մեր թիւրք կառավարութեան յարաբերութիւնները շատ գոհացուցիչ վիճակի մէջ չեն: Կոտուրի կողմէն թիւրքօ-պարսկական սահմանագլուխը որոշելու խնդիրը դեռ չէ վերջացած: Մի քանի շաբաթ յառաջ, թիւրք և պարսիկ յատուկ պաշտօնատարներ եկան, Կոտուրի կողմեր գնացին միատեղ աչքէ անցուցին սահմանագլուխները. բայց չեն կրցեր համաձայնուիլ վերջնական կարգադրութիւն մ'անելու համար: Թիւրքերը յանձնառու եղած են բաւական գիւղեր յանձնել պարսիկին, բայց պարսիկները չեն բաւականանար այդ չափով. կուզեն շատ մօտենալ Վանին: Երկու կողմի պաշտօնատարներն ալ սահմանագլխի մօտիկ տեղերուն մի նոր քարտէզը գծելով վերադարձած են իրենց տեղեր:

Պարսից կառավարութիւնը պատասխան զըրկած է նեստորական ասորիներու կաթողիկոսին (Մարշիմոն) որ կը նստի Քոչանիս և իր իշխանութիւնը կը տարածուի թիւրքօ-պարսկական սահմանագլուխներին գտնուող ասորիներին վրայ: Մարշիմոնը օսմանեան հպատակ լինելով, պէտք էր որ պարսիկ կառավարութիւնը իր պատասխանը օսմանեան կառավարութեան միջոցով յանձնէր նմա, կամ գոնէ թիւրքերը կը մտածեն թէ ըստ օրինի պէտք էր այդպէս անել. բայց պարսիկ կառավարութիւնը ուղղակի ինք է ղրկեր յատուկ պաշտօնատարների ձեռքով որոնք Մարշիմոնի հետ երկար տեսակցութիւն են ունեցեր:

Բայց առ այժմ թողունք մի կողմ ասորիների Մար-Շիմոնը և տեսնենք թէ մեր առաջնորդական տեղապահ Պօղոս սրբազան ինչ կը գործէ: Շատեր կասէին թէ Պօղոս սրբազան տգէտ է, անուս մի անձ լինելով, չը պէտք է իրմէն յուսալ դպրոցական բարեկարգութիւն. բայց թիւրքաց հետ լաւ յարաբերութեան մէջ լինելով, կրնայ մեր ազգային—քաղաքական գործերը լաւագոյն վիճակի վերածել առանց արգելքի. Թիւրքերը իր վրա կասկածոտ աչքով չեն նայիր ինչպէս Խրիմեանի վրայ: Այժմ ակներև կը տեսնուի որ այդ յոյսը խաբէական է եղեր: Պօղոս սրբազանին թիւրքերի հետ ունեցած բարեկամութենէն թիւրքերը կը շահին աւելի քան թէ հայերը: Մի քանի ամիս յառաջ, թիւրքերը մի սոսկալի սրբապղծութիւն գործեցին այստեղ. գիշեր ատեն մարդու աղբով ծեփեցին հայոց եկեղեցիներու դուռները: Հայ ժողովուրդը սաստիկ յուզուեցաւ. քաղաքամէջի և Այգեստանի բոլոր եկեղեցականները միահամուռ հեռագրեցին այս սրբապղծութիւնը պատրիարքարանին. Կ. Պօլսի «Մ ա ս ի ս» լրագիրը այդ լուրը հրատարակելուն համար երկու ամիս դադարման դատապարտուեցաւ թիւրք կառավարութենէն. Վանի նահանգի ընդհանուր դատախազը (գեներալ պրոկօրօր) տեղեկագիր ղրկեց Բ. Դուռը թէ հայերի արածը զրպարտութիւն և խարդախութիւն է. թէ երեք հայեր արած են այդ սրբապղծութիւնը որ թիւրքերին զրպարտեն և գարշելի ներկայացունեն աշխարհի առջև, և այլն: Բ. Դրան և պատրիարքարանի մէջ թղթակցութիւններ եղան այս գործի առիթով: Մի քանի շաբաթ յառաջ, պատրիարքարանը Վանի առաջնորդարանէն մի մանրամասն տեղեկագիր կուզէ թիւրքերի այս սրբապղծութեան պարագաները հաստատող. այդ տեղեկագիր կը գրուի, մեր թէ քաղաքական և թէ կրօնական բոլոր ժողովականները կը ստորագրեն. բայց միայն Պօղոս սրբազան, ժողովների այդ նախագահը, չը հաճիր ստորագրել, առարկելով թէ ինք չուզեր վտանգի ենթարկել թիւրքերի հետ ունեցած իր լաւ յարաբերութիւնները որոցմէ ազգն ալ կրնայ օգտուիլ: Բայց եթէ Պօղոս սրբազան այսպիսի ծանր խնդիրների մէջ թիւրքաց աւելի նպաստաւոր լինի քան թէ հայերին, ուրեմն ազգը ինչ օգուտ պիտի քաղէ թիւրքերի հետ նորա ունեցած բարեկամութենէն:

Այս օրեր մի աւելի ծանր խնդիր դարձած է գաղտնապէս նահանգապետ փաշային և Պօղոս սրբազանին մէջ, ի վնաս ազգին: Մեր նահանգապետ Հասան Հալիլի փաշան որոյ եօթնամեայ պաշտօնավարութեան միջոցին Վան ամեն տեսակ անկարգութեամբ և հարստահարութեամբ ասպարէզ դարձած է, յաջողած է մինչև այժմ խաբել Բ. Դրան թէ ինք շատ լաւ կը կառավարէ Վանը և եթէ մի քանի հակառակորդներ կան իրեն, նոքա ալ տէրութեան թշնամիներն են որք կը հակառակին իրեն, տէրութեան ճշմարիտ շահերը պաշտպանելուն համար: Հասան փաշան կառաջարկէ Բ. Դրան որ Վանի նահանգապետութիւնը 5 տարուան պայմանաժամով յանձնեն իրեն և թէ ինք կը յաջողի Բ. Դրան փափագածին համեմատ բարեկարգութիւններ մտցունել այստեղ եթէ բացարձակ իրաւասութիւն տրուի իրեն իր ուզածին պէս մարդիկ պաշտօնազուրկ անել և պատժել և կամ պատուի և կամ աստիճանի հասցունել: Բ. Դուռը համաձայնուած կերևի (և ինչու չը համաձայնի քանի որ Հասան փաշան Վանի հայերը ճնշելու և զանոնք միշտ երկպառակ և յետադէմ վիճակի մէջ պահելու համար շատ յարմար մարդ է). բայց հարկ համարած է որ Վանի հայերէն և թիւրքերէն մի խնդրագիր ղրկուի Բ. Դուռը, Հասան փաշային այդպիսի պաշտօն յանձնուելու համար: Հասան փաշան կը դիմէ Պօղոս սրբազանին, որ առանց դիմելու ազգային երեսփոխանական ժողովին այսպիսի ծանր խնդրի համար, և ոչ իսկ ազգային Քաղաքական ժողովին ներկայացունելով խնդիրը, ստորագրած է այդ խնդրագիր և ստորագրել տըւած է մի քանի յայտնի հայերի որոնք պաշտօն ունին կառավարական ժողովներին մէջ...: Անգլիական գեր-հիւպատոս պ. Էվըրըս ևս շատ նպաստ-

տասր տեղեկութիւններ գրեր է Բ. Դուռը, կամն, մեր նահանգապետ Հասան փաշայի նկատմամբ: Վանի հայոց յառաջդիմութեան թշնամի, Վանի հայոց ընկերութիւնները ցրուող, լսարանները փակող, Միացեալ ընկ. վարժարանները փակելու համար զանազան մեքենայութիւններ գործող, Վասպուրականի Հայրիկ Խրիմեանին Վանէն հալածող Հասան փաշային նկատմամբ, ալ. Էյրըմին լաւ գաղափարներ ներշնչողներէն մին եղած է նաև հայոց առաջնորդական տեղապահ գերապատիւ Պօղոս սրբազանը...:

Ձեզ գրած էի արդէն որ Սեդրակ էֆէնտի Տէր-Սարգսենց (հեղինակ Շահէնն ի Սիպիր վիպասանութեան և այլն) այժմ ընտրուած է կառավարութենէն կրթական ժողովին (մէջլիսի մաարիֆ): Իր այս պաշտօնավարութիւն երկար չը տեւեց հետեւեալ դէպքին պատճառաւ: Կրթական ժողովը մի տեղեկագիր պատրաստեր է Բ. Դուռը ղրկելու համար որի մէջ կը գրէ թէ պէտք է մի ընդհանուր քննիչ կարգել Վանի, Բիթլիսի և Հէքեարիի մահմետականների և քրիստոնեաների վարժարաններին հսկելու համար և որովհետև այս կողմեր Քիւրտիստան է և նոյն իսկ հայ գեղացիներն ալ շատ լաւ քրտերէն գիտեն, պէտք է որ այդ կրթական ընդհանուր քննիչը քուրդ լինի և կամ քրդերէն լաւ գիտցող: Մէջլիսի մաարիֆի բոլոր անդամները կը ստորագրեն այդ տեղեկագիր. միայն Սեդրակ էֆէնտին բողոքելով այդ վերջին պարբերութեան դէմ, յանձն չառնուր ստորագրել և կը ստիպուի հրաժարիլ կրթական ժողովէն:

Մի ուրախալի երևոյթ սկսած է այժմ տեսնուիլ մեզ մօտ: Ռուսաստանցի վաճառականներ սկսած են ձեր երկրի բերքեր այստեղ և միւրիններն ալ ձեզ մօտ փոխադրել: Մինչև այժմ վանցիներ ըստիպուած էին իրենց տանը մէջ վառել Ամերիկայէն մինչև այստեղ բերուած ֆոտօգէնը. այժմ ռուսաստանցի վաճառականներ հարիւրաւոր բեռներով բերած են այստեղ Բագուի ֆօտօգէնից. այնպէս որ Ամերիկայի ֆօտօգէնը ալ բոլորովին վերցաւ մեր հրապարակէն: Մինչդեռ յառաջ 1 հոխա (3 ֆունտ) ֆօտօգէնը 5 ղրուշ (գրեթէ 40 կոպէկ) և աւելի կը գնէինք, այժմ 4 ղրուշ (գրեթէ 32 կոպէկ) կը գնենք: Վաճառականները ժողովուրդների հաղորդակցութեան, և այս կերպով լուսաւորութեան յառաջընթացները կրնան լինել. ուստի մենք կուրախանանք այս երևոյթի վրա և կը մաղթենք որ աւելի ընդարձակուին այս առևտրական յարաբերութիւնները որոնք մեր և Ռուսաստանի հայոց մէջ կրնան մի կապ դառնալ:

Հրանտ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Մադրիդից «National Zeitg.» լրագրին հաղորդում են յունվարի 6-ից: Այսօր առաւօտ թագաւորը խորհրդակցում էր զանազան կուսակցութիւնների առաջնորդների հետ: Այնուհետև նա հրաւիրեց Կանօվաս դէլ-Կաստիլիօին և կարճատօ խօսակցութենից յետոյ յանձնեց նրան մինիստրութեան կազմակերպելը: Երեկոյեան 5 ժամին արդէն մինիստրութիւնը կազմված էր: Նա գլխաւորապէս բաղկացած է պահպանողական կուսակցութեան եռանդոտ և յայտնի անդամներից: Կորտէսների արձակելը արդէն ստորագրված է: Բորսան նոր մինիստրութեանը ընդունեց բարձրացնելով կուրսերը:

—Գլադստոն իր պարլամենտական կուսակիցներին ուղարկեց հետևեալ շրջաբերականը: «Հաւէրդէն ամրոց, 2 յունվարի 1884 թ.: Գահական ճառը կարդացվելի յունվարի 24-ին: Թագուհու կառավարութիւնը կամենում է յանձնել պարլամենտի քննութեանը հերթական նախագծներ, որոնք մեծ նշանակութիւն ունեն: Ուրեմն յոյս ունենք, որ պարլամենտի բացման ժամանակ դուք ձեր տեղը կը լինէք: Ձեր խոնարհ ծառայ Գլադստոն»:

—«Deuts. Beichsblatt» լրագրի մէջ տպված է «գերմանական գիւղացիների ընդհանուր միութեան» մասնաժողովի ազդարարութիւնը, որով գիւղացիներին զգուշացնում են կալուածատէրերի խարամանկութիւններից, որոնք ամեն կերպ աշխատում են անհաւատարմութիւն տարածել դէպի գիւղացիների միութիւնը: Ազդարարութեան մէջ ասված է. «Գիւղացիների համարձակ գործը վախեցրեց այդ պարոններին և նրանց ծառաներին: Նրանք սպառնացին, որ գիւղացիները, միանալով և իրանց ոյժերի համար գործադրութիւն գտնելով, կարող են հասկանալ այն մեծ ոյժերը, որոնք ծածկված են գիւղական դասակարգի մէջ: Միութեան ձգտումները և նպատակները ամենքի համար պարզ են. ամեն տեղ և հետզհետէ աւելի ընդարձակ չափերով տարածվում է այն համոզմունքը, որ մեր պետական կեանքի առողջ և անընդհատ զարգացումը կարող է միայն այն ժամանակ կատարվել, երբ կաջողվի կատարելապէս ազատել գերմանական գիւղացիներին չքաւորութիւնից և կախումն ունենալուց: Ինքնուրոյնաբար ձգտելով այդ նպատակին, գերմանական գիւղական միութիւնը զգում է, որ նա ձեռք ձեռքի տուած ընթանում է այն քաղաքականութեան հետ, որ աւանդված է գերմանական կառավարիչներից: Խորին հաւատարմութեամբ դէպի կայսրը և հայրենիքը միութիւնը չարաչափ կաշխատի իր նպատակին հասնելու համար, չը վախենալով անտեսական և քաղաքական փոփոխակի ընթացքներից և արհամարհելի թըշնամութենից և զրպարտանքներից: Աստուծու անունով մենք թողնում ենք քաղաքակրթված աշխարհին դատավճիռ կայացնել մեր ձգտումների անհրաժեշտութեան և արդարութեան մասին:»

—Կահիրէից «Standard» լրագրին հաղորդում են. «Այստեղ Տրիպոլիսից և Կ. Պօլսից լուր է ստացված, որ Հէյխ Սէնուսի ուղևորվել է մահդիի հետ միանալու համար: Եթէ այդ լուրը կը հաստատվի, Եգիպտոսին մեծ վտանգ կը սպառնայ, որովհետև Հէյխ Սէնուսի ազդեցութիւն ունի ոչ թէ միայն հիւսիսային Աֆրիկայի ամբողջ ծովեզրերի վրա, այլ և Սիրիայի անապատի և արաբական ցեղերի վրա, որոնք ապրում են Սուէզի ջրանցքի եզրերի մօտ: Կահիրէի մէջ շատ քիչ յոյս ունեն, որ Խարտումի բերդապահ զօրքերը կարողանան յետ քաշվել առանց մեծ կորուստների:

—«Pall Mall Gazette» լրագրի մէջ տպված է հետևեալ յայտնութիւնը. «Անգլիական կառավարութիւնը վճռեց օգտվել քաղել Գօրդօնի ծառայութիւններից: Բայց սկզբից դժուարութիւններ ծագեց. Գօրդօն հրաժարվեցաւ ծառայել Խեդիվի և նրա մինիստրների իշխանութեան տակ: Նա ասաց, որ կընդունի իր յանձնարարութիւնը իբրև անգլիական գեներալ և Անգլիայի անմիջական իշխանութեան տակ: Գործերի դրութիւնը պահանջում էր անյապաղ որ և է վճիռ կայացնել: Գօրդօն չէր կամենում փոփոխել իր պայմանները: Վերջապէս եգիպտական կառավարութիւնը ընդունեց Գօրդօնի առաջարկութիւնները և վերջինը ճանապարհ ընկաւ դէպի Սուդան: Եգիպտական կառավարութեան այդ վճիռը բոլորովին կերպարանափոխում է եգիպտական հարցի դրութիւնը: Այսուհետև անմիջապէս Անգլիան պատասխանատու կը լինի այն բոլորի համար, ինչ որ կը պատահի Սուդանի մէջ: Հետևապէս Անգլիան պէտք է պատասխանատու լինի նաև Եգիպտոսի մէջ կատարված գործերի համար: Պատասխանատուութեան բաժանման հարցը շատ անառողջ էր: Սկզբից Անգլիան ընդունեց պատասխանատուութիւն Եգիպտոսի համար, Սուդանի պատասխանատուութիւնը թողնելով խեդիվին: Գօրդօնի պահանջը կերպարանափոխեց գործը:

—Սուդանի գործերի դրութեան մասին յօդուածի մէջ «Times» լրագիրը ասում է: Ոչ ոք չէր զարմանայ լսելով, որ կառավարութիւնից պահանջում են դարձեալ զօրքեր ուղարկել Եգիպտոս: Պատերազմական մինիստրութեան, զէնքերի պահեստի և նաւահանգիստների մէջ կատարվող անընդհատ գործունէութիւնը կարող է հաստատել այն ենթադրութիւնը, թէ այդպիսի պահանջը արդէն ներկայացված է»:

—«National Zeitung» լրագրի հաղորդութեան համեմատ բօնապարտեանները մտադիր են մեծ փոխառութիւն անել Անգլիայի մէջ: Մի կողմից այդ փաստը և միւս կողմից այն համոզմունքը, որ Պօլ Կասանեակ համոզում է իշխան Վիկտոր-Նապոլէօնին յայտնել իրան Ֆրանսիայի գահ ակնկալող, ապացուցանում են, որ բօնապարտեանները պատրաստվում են մի մեծ արշաւանքի համար: Պօլ Կասանեակի նամակը ապացուցանում է, որ Փարիզի կոմսի կուսակիցների ձգտումները վերջին ժամանակներում սաստիկ անհանգստացնում են բօնապարտեաններին: Ուշադրութեան արժանի է, որ իշխան Վիկտոր չը կամեցաւ յայտնել իրան գահ ակնկալող, ասելով, թէ նա ունի սեփական քաղաքական և կրօնական համոզմունքներ:

—Հռոմից հեռագրում են, որ գերմանական և պապական կառավարութիւնների մէջ դեռ ևս համաձայնութիւն չէ կայացել Պօզնանի և Գնեզենի եպիսկոպոսների վերաբերութեամբ: Պապը վերջնական չի անի, մինչև մայիսի օրէնքները չը վերաքննվեն:

—«Polit. Corresp». լրագիրը հաղորդում է, որ Համբերտ թագաւորը այցելելու է Գերմանիայի կայսրին, բայց նրա ճանապարհորդութեան ժամանակը դեռ ևս նշանակված չէ:

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 17 յունվարի: Անհիմն են „Новости" և „С. Петерб. Вѣдом." լրագիրների հաղորդած լուրերը, իբր թէ պետական ձիապահութեան գլխաւոր վարչութիւնը ոչնչանալու է և այդ մասը կառավարելու համար պալատական մինիստրութեանը կից հիմնվելու է մի առանձին բաժին: Պետական թօշակներ ստացողների Ս. Պետերբուրգի մէջ կազմվող խնայող ընկերութեան գործերից առաջինը այն կը լինի, որ ընկերութեան անդամներ կը նշանակվեն պետական թօշակ ստացող բազմաթիւ անձինք, որոնք կախումն ունեն վաշխառուներից: Ընկերութիւնը իր վրա կառնի իր ապագայ անդամակիցների պարտականութիւնները և այդպիսով նրանց միջոց կը տայ ազատվել նեղ դրութիւնից, պարտքը փոքր առ փոքր հատուցանելով: Սկսվեց հրատարակվել մի շաբաթաթերթ „Обзоръ хлѣбныхъ и товарныхъ рынковъ внутренныхъ и заграничныхъ" վերնագրով:

ԿԵԱԽՏԱ, 17 յունվարի: Կեախտայի բարձր թէյի գինը անցեալ տարվանից 10—15% թանգ է իւրաքանչիւր արկղը: Քանակութիւնը շատ սահմանափակ է: Ցայտնի տեսակները բոլոր ծախված են: Գօբիի մէջ տաք է: Ձիւնը քիչ է: Թէյի տեղափոխութիւնը բաւականացուցիչ է:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 13 յունվարի: Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 96 ր. 62 կ., երկրորդ 94 ր. 62 կ., երրորդ 94 ր. 62 կ., չորրորդ 94 ր. 50 կ., հինգերորդ 94 ր. 75 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 214 ր. 50 կ., երկրորդ 211 ր. 25 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 92 ր. 37 կ., երկրորդ 92 ր. 50 կ., երրորդ 92 ր. 37 կ., ոսկի 8 ր. 43 կոպ.: Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ $23^{5}/_{16}$ պէնս, ռուսաց 100 րուբլ Համբուրգի վրա արժէ $198^{1}/_{4}$ մարկ, Փարիզի վրա 245 ֆրանկ: Բօրսայի տրամադրութիւնը հանդարտ է:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 17 յունվարի: Հրէաների վերաբերեալ օրէնսդրութեան յանձնաժողովը դեռ միայն մէկ նիստ է ունեցել, որից յետոյ վճռեց՝ սկսել հաւաքել և ապացուցել նիւթերը: Ձմեռվայ ընթացքում երկու կամ երեք խորհրդակցութիւն է կայանալու յանձնաժողովի նախագահի մօտ հայցերի փոխանակութեան համար անդամների մէջ:

ԿԱԶԱՆ, 17 յունվարի: Նահանգական ազնուականների ժողովը վճռեց՝ միջնորդել որ կառավարութիւնը մի բանկ հիմնի երկրագործ ազնուականներին երկարատև պարտքեր տալու համար:

ԿԻԵՎ, 17 յունվարի: Երէկ, ծանր հիւանդութիւնից յետոյ, վախճանվեցաւ Ջիբինսկի, որը յայտնի է Հարաւ-Արևմտեան երկրի տնտեսութեան վերաբերեալ աշխատանքներով և Ռուսաստանի գործարանական և երկրագործական արդիւնաբերութեան վերաբերեալ հետազօտութիւններով:

ԲԵՐԼԻՆ, 17 յունվարի: Պատգամաւորների ժողովում դաւանութեան մինիստրը երկդիմի պատասխան տուեց Վինդհօրստին դեռ ևս ներկայ տարում մայիսեան օրէնքները վերաքննելու վերաբերութեամբ՝ կաթօլիկ եկեղեցու պետութեան հետ յարաբերութիւն ունենալու մասին, իսկ պատգամաւոր Եանիշեվսկու հարցին պատասխանեց, որ կարդինալին թոյլ չէ տրված վերադառնալ Հռոմից, որովհետև լեհացիները առաջվայ պէս նրան պրիմաս են համարում և Լեդօխօվսկու ներկայութիւնը կարող է սպառնալ եկեղեցու խաղաղութեանը:

Խմբագիր-Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԻՇԽԱՆ ՆԻԿՕԼԱՅ ԳԱԻԻԴՕՎԻՉ ՋԱՄԲԱԿՈՒՐԵԱՆ-ՕՐԲԵԼԵԱՆԻ ՍՆԱՆԿՈՒԹԵԱՆ գործի մասին ԵՐԴՎԵԱԼ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒ, ԵՐԴՎԵԱԼ ՀԱՒԱՏԱՐՄԱՏԱՐ ՖՐԷՆԿԵԼ Թիֆլիսի նահանգական դատարանի կարգադրութիւնը կատարելու համար ծախում է իշխան Օրբէլեանիի „Սօլօմալէկ" (նոյնպէս Սօպիկլէ) կալուածքը, որ գտնվում է Թիֆլիսի նահանգի Բօրչալուի գաւառի Թրիալէթի պրիստավութեան մէջ: Կալուածքը կազմում է 2500 դեսիատին, գլխաւորապէս արօտատեղիներ: Կալուածքը ամբողջութեամբ կը ծախվի: Բայց կալուածքը կարող է և մաս մաս ծախվել, եթէ միաժամանակ բոլոր մասերը գնելու ցանկացողներ կը լինեն: Կալուածքի մէջ կան զանազան կապալառուների շինութիւններ, որոնք չեն ծախվում բացի հին քարվանսարայի աւերակներից: Կալուածքը կը ծախվի փետրվարի 14-ին 1884 թուականի Թիֆլիսի նահանգական դատարանի շինութեան մէջ օրվայ 12 ժամին: Գնահատական գումարը 21,510 րուբլ է: Կալուածքի ցուցակը և ուրիշ տեղեկութիւնները կարելի է ստանալ ամեն օր 9—10 ժամը երդուեալ հոգաբարձուից (Թիֆլիս, Սօլօլակսկայա փողոց, տ. № 10):

2—3

ՍԱՊՕՆ

Գլիցերինի, նշէ, վարդի, կարբօլեան, լառուշի, բրնձի և այլն մեծ քանակութեամբ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մէջ: Նոյն տեղը օդէկօլօն և տուալէտի ուրիշ պատկանելիքներ 25% էժան քան թէ ուրիշ տեղ:

13—12

ՆԵՐԿԱԹԻ ԳՆԻ ՊԱԿԱՍԵԼՈՒ ՊԱՏՃԱՌՈՎ 10% զիջումն է անվում ամեն տեսակ երկաթի մահճակալների համար, որոնք արդէն ծախվում են 25% էժան, քան որ և է տեղ **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ**: Նոյն տեղը ստացված է մեծ քանակութեամբ ամենաառաջին տեսակ ֆու-չու-ֆու թէյ առաջին հունձի 2 րուբլ ֆունտը մաքուր թէյի, առանց թղթի: Այդ թէյն ծախվում է ամեն տեղ 3-ից մինչև չորս րուբլի: Շորերի առևտուրը վերջացնելու պատճառով, կանանց զօլմաները և այլ շորեր ծախվում են 20% զիջումով:

7—10

ԴԵՐԲԵՆԴԻ Հայոց ուսումնարանի համար պահանջւում են երկու ՎԱՐԺԱՊԵՏՆԵՐ, մէկը Հայոց լեզուի համար, միւսը ռուսաց լեզուի համար։ Պայմանների մասին դիմել պ. Րաֆֆիին։

2—5

„ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԹԵՐԹԻ“

խմբագրութիւնը ընդունում է բաժանորդագրութիւն 1884 թ. (որ է 3 տարեշրջան)։

„ԹԵՐԹԸ“ կը հրատարակվի ԵՐԵՒԱՆՈՒՄ, նախընթաց տարիների ձրագրով, կը տպագրվի պ. Էմին Տէր-Գրիգորեանցի տպարանում։

Տարեկան գինն է՝ 3 րուբլ կանխիկ վճարելի։

Ստորագրվել կարելի է խմբագրատանը. օտար քաղաքացիք դիմում են հետեւեալ հասցէով Въ г. Эривань. Въ редакцію журнала „Гигиеническій Листокъ“.

Խմբագիր-Հրատարակիչ բժ. ԼԵՒՈՆ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆՑ.

Ցայտնի և աղանդաւոր բանաստեղծ ՍԷՅԱՏԻ (կոչվում Պետրոս-բէգ Մատաթեանց) ընտիր բայց անտիպ մնացած բանաստեղծութիւնները փոշու տակից և կորստեան ճանապարհից ազատելու համար հասարակով հեռահեռէ լոյս աշխարհ պիտի հանեմ։ Ամենայն ինչ պատրաստ շուտով մամուլի տակ կը մանէ իմ սեպհական տպարանում որպարտից մեքենայով։ Այժմ կը տպվի երեք հատորիկը միայն, կանխիկ բաժանորդագրվողների համար մի րուբլի. տպագրվելուց յետոյ գինը կը բարձրանայ։

Ցանկացողները թող շուտով մեզ հաղորդեն իրանց բաժանորդագինը հետեւեալ հասցէով.

Въ Баку. Въ типографію Александра К. Касабова.

Ա. Գասպարեանց։

18—20

ԱՌԱՋԻՆ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

(ԿՈՒԿԻԱ, ՎՈՐՕՆՑՕՎԻ ԱՐՁԱՆԻ ՀԱՆԴԷՊ(

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԸ ԱՄԵՆ ՕՐ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ ԵՆ։

Ունի սենեակներ հիւանդների և ծննդականների համար, օրական 2-ից մինչև 4 մանէթ և ամսական 50-ից մինչև 100 մանէթ վարձով։ Երթեւեկ հիւանդները վճարում են խորհրդի համար 50 կ.։ Հիւանդանոցի բոլոր բժիշկների համախորհրդի (կօնսիլիում) համար 3 մանէթ, չքաւորները անվճար։

Հիւանդները ամեն օր ընդունվում են.

Առաւօտեան՝ 9—12 ժամ, ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—վիրաբուժական, վեներական և սամի ցաւերի համար։

ն $10—10^1/_2$ ժ. ՐՈՒԴԿՕՎՍԿԻ—մանկական, ներքին և կանանց ցաւերի։

10—11 ժ. (կիրակի, չորեքշաբթի և ուրբաթ) ՐԷՑԻ—աչքացաւի։

$11^1/_2—12^1/_2$ ժ. (երկուշաբթի), ԲԱԲԱՑԵԱՆ—ներքին և ջղային ցաւերի։

Երեկոյեան՝ $5^1/_2—6^1/_2$ ժ.—ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—ամեն օր։

ԲԱԲԱՅԵԱՆ և ՐՈՒԴԿՕՎՍԿԻ—չորեքշաբթի և շաբաթ։

Համախորհուրդ (հիւանդանոցի բոլոր բժիշկների)—չորեքշաբթի և շաբաթ—$6^1/_2—7^1/_2$ ժամը երեկոյեան։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ (բնակվում է նոյն հիւանդանոցում)։

ԽՆԴՐՈՒՄ ԵՄ

Այն պարոններին և գրավաճառանոցներին, որոնց կամ ուր ուղարկված են վաճառելու „ԷՍ ԷԼ ԻՄ ՍԱԶԻ“ օրինակները, շատպեն վաճառուածների փողերը և, եթէ չեն ցանկանում շարունակել վաճառումն, մնացած օրինակները ինձ հասցնել այս հասցէով. Чрезъ Просковею въ гор. Св. Креста. Учителю Сафаріанцъ.

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆՎԱՐԻ 22-ԻՆ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆՈՒՄ ՏԵՂԻ ԿՈՒՆԵՆԱՅ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՅՕԳՈՒՏ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԳՐՔԵՐԻ ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Տոմսակների գինն է՝ կանանց 1 ր. տղամարդկանց 2 ր.

ՍԿԻԶԲՆ Է ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ 9 ԺԱՄԻՆ։

Տոմսակները վաղօրոք կարելի է ստանալ պ. Ծատուրեանի խանութում, կենտրոնական գրավաճառանոցում, Շահվերդեանի լրագրական գործակալութեան գրասենեակում և Թիֆլիսի ժողովարանում։

Արդէն մամուլի տակ է և շուտով լոյս կը տեսնի ԴՐ. Ա. ԱՐԱՍԽԱՆԵԱՆՑԻ դասախօսութիւնների երկրորդ տետրակը՝ ՀՈՂԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ։ Բաժանորդներին իր ժամանակ կուղարկուի։ Ձը սարանդրողներին յիշեցնում ենք, որ բոլոր եօթ դասախօսութիւնների համար կանխիկ վճարն է 1 րուբլի 50 կոպէկ. իսկ Թիֆլիզից դուրս 1 ր. 65 կ։ Դիմել Թիֆլիզի գրավաճառանոցները և կամ հեղինակին հասցէով՝ Тифлисъ, Лабораторная улица, домъ Цуринова, № 5.—

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

„Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.“

Երկուշաբթի, 16-ին յունվարի հասաւ ՓՕԹԻ ԱՐՄԵՆԻԱ (L'ARMÉNIE) շոգենաւը, որի նաւապետն է ԴԻՒՇԷՆ (Duchesne).

Տեղեկութիւնների համար դիմել ընկերութեան ագէնտներին. ՓՕԹԻՈՒՄ պ. Գարոնիօնին, ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պ. Բլիօին, Արծրունու զալլերէում № 194.

2—5

ՍԻԳԱՐՆԵՐԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Ա. Դ. ՏՕՊԷՐԻ

Ս. Պետերբուրգի մէջ։ Ձերնիշեով պերեուլօկ, № 4։ Սիգարներ շատ լաւ յատկութեան 1 րուբլուց մինչև 16 րուբլ հարիւրը։ Կարելի է ըստանալ Ռուսաստանի ծխախոտների բոլոր խանութների մէջ։

8—12

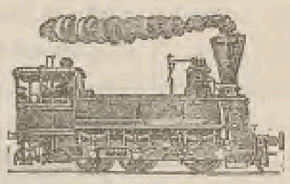

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂՈՒ ԳՆԱՑՔՆԵՐ

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՆԵՐԻ ԳՆԱՑՔՆԵՐ ԲԱԹՈՒՄԻ ԵՒ ԲԱԳՈՒԻ ՄԷՋ

Կայարան	Գալիս է	Գնում է	Կայարան	Գալիս է	Գնում է
	ժամ. րոպէ.	ժամ. րոպէ.		ժամ. րոպէ.	ժամ. րոպէ.
Բաթում . .	—	8— „ առ.	Բագու . . .	—	10—23 առ.
Սամտրեդի .	12— 2	12—18	Գանձակ . .	12—20	12—48 գիշ.
Րիօն . . .	1— 9	1—22	Թի֖լիս . .	7—49	8—31 առ.
Սուրամ . .	6— 8	6—11 երեկ.	Գօրի . . .	10—56	11— „
Միխայլօվօ .	6—23	6—33	Միխայլօվօ .	12—26	12—46
Գօրի . . .	7—53	8— 2	Սուրամ . .	12—58	1— 1
Թիֆլիս . .	10—25	11—11	Րիօն . . .	5—54	6— 9 երեկ.
Գանձակ . .	6—20	6—39 առ.	Սամտրեդի .	7— „	7—20
Բագու . .	8— 8 երեկ.	—	Բաթում . .	11—21 երեկ.	—

ԽԱՌՆ ԳՆԱՑՔՆԵՐ ԹԻՖԼԻՍԻ և ՍՈՒՐԱՄԻ ՄԷՋ

Կայարան	Գալիս է	Գնում է	Կայարան	Գալիս է	Գնում է
	ժամ. րոպէ	ժամ. րոպէ		ժամ. րոպէ	ժամ. րոպէ
Սուրամ . .	—	1—38 գիշեր	Թիֆլիս . .	—	3—11
Միխայլօվօ .	1—50	2— 5	Գօրի . . .	6—30 երեկ.	6—41
Գօրի . . .	4— 6	4—30	Միխայլօվօ .	8—41	8—56
Թիֆլիս . .	8—առաւ.	—	Սուրամ . .	9— 8 երեկ.	—

ԽԱՌՆ ԳՆԱՑՔՆԵՐ ՍԱՄՏՐԵԴԻԻ և ՓՕԹԻԻ ՄԷՋ

Կայարան	Գալիս է	Գնում է	Կայարան	Գալիս է	Գնում է
	ժամ. րոպէ	ժամ. րոպէ		ժամ. րոպէ	ժամ. րոպէ
Փօթի . . .	—	8—45 առ.	Սամտրեդի .	—	7—30 երեկ.
Սամտրեդի .	11—39 առ.	—	Փօթի . . .	10—24 երեկ.	—

ՇՕԿՕԼԱՏ ԵՒ ԴՐԱԺԷ

Ս. ՍԻՈՒԻ ԵՒ ԸՆԿ.

ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ ՄՕՍԿՎԱՅԻ ՄԷՋ

Գտնվում է ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ հետեւեալ մաղազիններում. Գ. Մ. Կողաձէի, Ս. Անրեվի, Ա. Գ. Ակօպօվի, Վ. Ֆ. Սիտօվի, Ն. Ա. Եղիազարօվի, Գ. Ա. Բաեադշեվի, Ս. Ա. Ծովեանօվի, Յ. Ա. Բարխնօսօվի, Յ. Ի. Գուրգէնօվի, Ի. Ա. Եսանդուլօվի և ուրիշ շատերի մաղազիններում, նոյնպէս և ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ երկրի միւս բոլոր քաղաքներում։

23—24 (1—15)

СЪ 1-ГО ЯНВАРЯ 1884 Г.

ВЪ Г. ТИФЛИСѢ БУДЕТЪ ИЗДАВАТЬСЯ

НОВАЯ ЕЖЕДНЕВНАЯ

ЛИТЕРАТУРНО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

„НОВОЕ ОБОЗРѢНІЕ“

(350 №№ въ годъ)

подъ редакціею А. В. СТЕПАНОВА (бывшій редакторъ «Юридическ. Обозрѣнія»).

Объемъ газеты печатный листъ средняго формата. Программа,—общая всѣмъ литературно-политическимъ изданіямъ.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА: съ доставк. и перес. на ГОДЪ 10 рубл., ПОЛЪ года 6 р., ТРИ мѣсяца 3 р. 50 к. ОДИНЪ мѣсяцъ 1 р. 25 к.

Городская и иногородная ПОДПИСКА принимается въ Тифлисѣ въ газетномъ агентствѣ ШАВЕРДОВА.

Въ Петербургѣ и Москвѣ въ книжн. магаз. «Новаго Времени».

Временное помѣщеніе редакціи: на Давыдовской улицѣ, домъ Кананова, квартира редактора.

1—5 (1).

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 18 Января 1884 года. Типографія Канцеляріи Главнонач. Гражд. час., Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.